

(/)

🏠 (/) > Besættelsen (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Augustoprøret 1943

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/befrielsen-i-glimt>)

Augustoprøret 1943

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1900

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/augustoproeret-1943)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/augustoproeret-1943](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/augustoproeret-1943)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/augustoproeret-1943\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/augustoproeret-1943\)\) **in**](http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

([\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/augustoproeret-1943&title=\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/augustoproeret-1943&title=\)\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

Simon Kratholm Ankjærgaard

Augustoprøret 1943. Danmarks skæbnesommer.

Lindhardt og Ringhof. 2020. 431 p. stort format

Af Kaare R. Skou

Egentlig er det tankevækkende, at bøger om 2. Verdenskrig stadig år efter år udkommer i stort antal og topper bestsellerlisterne, uden at der i og for sig er fremkommet nyt kildemateriale eller fremlægges nye perspektiver. Journalisten og historikeren Simon Kratholm Ankjærgaard har i sit værk fundet en egen fortælleform, der gør denne flot udstyrede, grafiske lækkerbisen af en bog til godt nok en bog i stakken, men alligevel noget særligt. August 1943 var for Danmarks vedkommende et dramatisk vendepunkt under besættelsen. Kombinationen af det tyske ønske om at kunne fremvise et nazistisk mønsterprotektorat for verden og det danske ønske om gennem en forhandlingspolitik at kunne udskyde enhver ubehagelighed døgn, uger eller måneder havde udtømt sine muligheder. Berlin, Esbjerg, Odense – og København ville eller kunne ikke være med længere.

Efter i koncentreret form på små 150 sider at have gjort rede for tiden op til besættelsen og de første to et halvt års besættelse glider Simon Kratholm Ankjærgaard over i en næsten dagbogsrefererende stil, hvor der springes frem og tilbage mellem modstandsfolks, nogle tyskeres, de danske toppolitikeres og nogle ukendte 'almindelige danskeres' situationsforståelse, ræsonnementer og handlinger. Det er en fortælleteknik, der ofte ses i film, specielt dokumentarfilm, men som sjældent fungerer i bøger. For denne bogs forfatter lykkes det at holde læserens koncentration fanget hen over de mange spring. Det skyldes simpelthen, at Simon Kratholm Ankjærgaard er en dygtig fortæller, der kan det håndværk, det er at sammenstykke i hundredevis af detaljer og småbemærkninger i kilder her og der og bruge dem til at give sin fortælling liv.

Med rigelig brug af stakatosætninger får bogens forfatter bygget den grad af nu-kan-det-være-nok stemning op, som bredte sig over landet stærkere og stærkere for hver dag i august 1943, men desværre får vi ikke et forsøg på svar på spørgsmålet: Hvorfor netop på det tidspunkt?

De tyske ydmygelser voksede, men i pæn takt med folkevreden og ikke mere, end man kunne forvente. Trods alt havde danskerne kun måneder før – i april – ved et folketingsvalg med en overvældende valgdeltagelse vist om ikke sympati med forhandlingspolitikken, så dog anerkendt dens udgangspunkt, at 'vi (regeringen Stauning og Christian 10.) har valgt denne vej for at skåne landet og folket for en krigstilstands følger'.

Netop omkring valget er de 'filmklippede' udlægninger af valgresultatet fra henholdsvis Scavenius' optegnelser og Werner Bests dagbog interessante. De vurderede i store træk valgresultatet ens både hvad angår mandatfordelingen og illusionen om den danske suverænitet. Afsnittet, der er på et par sider, er kendetegnende for den objektivitetssøgende observatørrolle, som forfatteren med held søger at indtage til det politiske spil.

Hvorfor august 1943? Fremkom denne skæbnemåned fordi modstandsfolkene med nogle få, men spektakulære aktioner og bevægelsen med en omfattende påvirkningskampagne over for befolkningen gennem den illegale presse fik slået sig fast som større og mere slagkraftig, end den var – eller var det, fordi folk anede, at den tyske ekspansion var gået i stå, og at det nu kun kunne gå den anden vej, hvor det hidtil havde været usikkert, hvem der ville vinde krigen?

Frihedskampsromantikere hælder til det første, og bogen kan desværre ikke sige sig fri for at have en snert af deres romantiserende heltedyrløse, mens andre hælder til synspunktet, at nu var der fornuft i at gøre modstand, og det gjorde lunt kort.

Midt i bogen kommer det bedste og mest konsekvent 'filmklippede' afsnit, hvor der krydsklippes mellem Scavenius' tanker, ministermødet og mødet i Nimandsudvalget, situationen i Esbjerg, hvor strejkerne nu bevæger sig mod det totale omfang og Scavenius' møde med Werner Best om det tyske krav om, at sabotører skal sendes til fængsler i Tyskland. Det er timerne i 1943, hvor situationen hurtigt og ustoppeligt glider ud af forhandlingspolitikernes kontrol, og hvor de desperat søger at holde fast i den. De ved på begge sider, at personligt falder de med den. I København er de kæmpende Best og Scavenius og i Esbjerg politimester Karl Halsteen, den lokale smedeformand og den tyske kommandant Oskar Steckelberg, der indrømmer, at hans soldater er en medvirkende årsag til, at situationen er ved at komme ud af også hans kontrol. Årsagen er, at mange af de tyske soldater, der befinder sig i byen på det tidspunkt, er kommet med nerverne uden på tøjet direkte fra Østfronten. Han beder om forståelse. Men det er for sent.

Det ærgrer mig, at Simon Kratholm Ankjærgaard konsekvent taler om samarbejdspolitikken og dermed vælger at anskue udviklingen i august 1943 i modstandsbevægelsens perspektiv. Det fører uvægerligt til, at der bæres ved til netop den romantiserende Morten Korch'ske historiefortælling om et enigt dansk folk, der stod sammen mod tyskerne og de danske politikere fra den 9. april 1940 og frem. Den fortælling har aldrig været andet end en illusion – en illusion, der nu gennem et par generationers vedligeholdelse bliver brugt og misbrugt politisk til alt fra at legitimere en krig i Irak til at give den mosaiske menighed her i landet en særstatus. Netop når bogen handler om den måned under besættelsen, hvor man kunne ane en bred folkelig opbakning til modstandsbevægelsen og Frihedsrådet, og den førte politik fra både besættelse og besatte spillede fallit, ville værket have vundet ved i relevante situationer i det mindste at veksle mellem ordene samarbejdspolitik og forhandlingspolitik.

Simon Kratholm Ankjærgaard skriver i forordet, at han har lænet sig eget op ad Hans Kirchhoffs doktordisputats, hvor Kirchhoff anlægger et meget kritisk syn på regeringens politik. Desværre har Ankjærgaard ikke Kirchhoffs seneste bog 'At handle med Ondskaben' med i sin litteraturliste, hvor Kirchhoff problematiserer og sine steder endda går i rette med mange af sine tidligere konklusioner. Brug af den bog med Kirchhoffs utvivlsomme viden om forhandlingspolitikken kunne have nuanceret Ankjærgaards værk endnu mere.

Når det er sagt, så skal det også siges, at deler man for eksempel bare dette års bogudgivelser om besættelsestiden i to bunker, hører Ankjærgaards så absolut til i den lille bunke. Bunken med de bedre og anbefalelsesværdige.

[Historie-online.dk, den 10. november 2020]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/befrielsen-i-glimt>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/samarbejde-og-sabotage>) (<http://www.historie-online.dk/boger/det-tyske-kystforsvar-ved-lillebaelt>) (<http://www.historie-online.dk/boger/de-danske-foerere>)